

memb ni bilo, le eno združenje je še treba omeniti. Pleoarna seja ob združitvi Okrajnega odbora RKS Maribor in Okrajnega odbora RKS Murska Sobota je potekala v sindikalni dvorani Okrajnega ljudskega odbora Maribor 27. 12. 1962. Okrajni odbor RKS Maribor je v takšni sestavi deloval do 30. 4. 1965. To je leto, ko so bili okraji ukinjeni in pustili povsem prosto pot razvoju občinskih odborov. Občinski odbori Maribor-Tabor, Maribor-Tezno in Maribor-Center pa so zaključili svojo pot delovanja z združitvijo v eno samo občino Maribor leta 1966.

Literatura

1. Zbornik Okrajnega odbora RK Maribor, Maribor 1968
2. Ivica Žnidaršič: O začetkih razvoja RK pri nas, Maribor 1986
3. Ivica Žnidaršič: RK za humanizem, razvoj in mir, Ljubljana 1988.
4. Mariborski Večernik jutra, 1941/34 str. 3
5. Mariborski Večernik jutra, 1934/8 str. 3
6. Večer (priloga) 1954, str. 3

ZUSAMMENFASSUNG

Der Entwicklungsweg der Organisation des Roten Kreuzes in Maribor auf der Grundlage der Bestände des Landsarchivs Maribor

Slavica Tovšak

Gleich nach der Befreiung der Stadt Maribor ist unbeachtet der Entwicklung der politischen Behörden und gesellschaftspolitischen Organisationen eine Art selbstinitiativer Tätigkeiten gelaufen, die zum Anbieten der ärztlichen Hilfe, zur nötigsten Bekleidung, zur Aufnahme der Repatriierten, Lösung der Wohnungsprobleme, zum Suchen und Evidenzieren der Verwandten gerichtet wurde.

In der zweiten Hälfte 1945 kam es zur Konstituierung einzelner Ausschüsse und Sektoren, die mit der territorialen Entwicklung des engeren und weiteren Stadtkerns im Einklang standen. In den späteren Jahren folgte eine Reihe von verwaltungsterritorialen Reorganismierungen und parallel damit die Definierung der Rolle und der Pflichten von den Terrain- und Rayonausschüssen.

Die Zahl der RK-Mitglieder wuchs ständig. Die Organisation war besonders tätig auf den Schulen, wo RK Nachwuchse entstanden sind. Auf allen Ebenen hat RK eine Reihe von Bildungskursen organisiert und sich den Problemen jeder einzelnen Mitte angepaßt.

Snemanja hrvaških filmskih podjetij v Sloveniji do leta 1941

Vjekoslav Majcen

Prva hrvaška filmska soemanja v Sloveniji

Slovenski igralci in gledališki režiserji so imeli vse od obdobja intedodanta Stjepana Miletića pomembno vlogo v zgodovini hrvaškega igralstva. Prav tako pa so kot ugledni gledališki umetniki že od začetkov organizirane filmske proizvodnje na Hrvaškem sodelovali pri nastajanju hrvaškega filma. Eden od njih je bil gledališki umetnik Ignacij Borštnik (Cerklje na Gorenjskem, 1858 - Ljubljana, 1919), igralec, režiser in pisec. Po njegovem scenariju je zagrebški filmski producent Jugoslavija k.d. leta 1919 posoel igrani film Brišem i sudim.¹ Ignacij Borštnik (že v visoki starosti) je v filmu, katerega zgodba se odvija v romantičnih gorskih predelih, igral eoo glavnih vlog. Film je bil posoet v Sloveniji v okolici Blejskega jezera. Soemalca filma Josip Halla in Ljudevit Šašek sta ob delu na igranem filmu

posnela še dva dokumentarna filmska zapisa, ki sta bila z naslovoma Blejsko jezero (Bled oa jezeru) in Blejski Vintgar (Vintgar kraj Bleda) vključena v prve filmske žurnale Jugoslavija filma.

Kmalu po snemanju teh filmov je v Ljubljani umrl Ignacij Borštnik. Snemalci Jugoslavija filma so s svojimi kamerami snemali poslednjo pot velikega igralca. Dokumentarni zapis pogreba igralca, ki je enako zaslužen za hrvaško in slovensko dramsko umetnost, je bil tudi uvrščeo v Jugoslavijin filmski žurnal.

Pol leta pred temi dogodki je v Celju gostoval ansambel Hrvaškega oarodnega gledališča (Hrvatskog narodnog kazališta - HNK). Gostovanje je spremljal snemalec zagrebške Croatie. Filmski dokument o tem gostovanju je bil kot filmski prispevek pod oaslovom Sprejem članov

HNK v Celju (Doček članova HNK u Celju) uvrščen v Croatijin žurnal.

Filmski dokument posebnega pomena je kratki filmski zapis prisege častnikov jugoslovanske vojske pred generalom Maistrom, ki ga je Jugoslavija film posnela leta 1918 in je edini od že omenjenih filmov delno ohranjen.

Po teh prvih snemanjih hrvaških snemalcev v Sloveniji, ki sovpadajo z vstopom Slovenije in Hrvaške v novo državo, se bodo medsebojne vezi med obema svetovnjima vojnima razvijale tako pri filmskih snemanjih kot na drugih področjih filma in kinematografije.

»Lijepa naša domovina«

Eden največjih filmskih projektov, predviden in deloma uresničen med obema vojnoma, je bilo snemanje serije filmov pod skupnim naslovom »Lijepa naša domovina« v planirani dolžini 20.000 m. Prikazoval naj bi naravne lepote in pomembne kraje Jugoslavije in je bil namenjen predvsem našim izseljencem po svetu. S prodajo filma našim izseljenskim skupnostim je želel producent Jugoslavija k.d. popraviti svoj finančni položaj. Iz časopisnega vira sledi, da so leta 1921 poleg Dubrovnika in še nekaterih krajev Hrvaške posneli Ljubljano z veleseljmom in Blejsko jezero (Narodne svečanosti na Bledu).²

Zaradi krize v hrvaški filmski produkciji nekaj naslednjih let, se je število filmov, posnetih v Sloveniji zmanjšalo. To je čas, ko sta prenehali z delom največji hrvaški filmski podjetji Croatia (leta 1921) in Jugoslavija (leta 1926). Ameriški film je dosegel skoraj popoln monopol, kinematografija je predstavljala uvoz in distribucijo filmov, pa tudi pogojev za organiziranje filmske produkcije ni bilo. Tako je obdobju intenzivne filmske dejavnosti in snemanju vrste igranih filmov (v produkciji prvih pomembnih filmskih podjetjih Croatie in Jugoslavije k.d.) sledila kinematografska dejavnost v obliki občasne največkrat namenske dokumentarne proizvodnje manjših producentov. Ti producenti so delovali več ali manj kratek čas in niso imeli materialne podlage za ambicioznejše projekte.

»Škola narodnog zdravlja«

Od leta 1927 je bila socialno-medicinska ustanova Škola narodnog zdravlja ena od stabilnejših hrvaških filmskih producentov. Pri njej je bil ustanovljen filmski laboratorij z namenom snemati zdravstveno-izobraževalne filme. Ustanova je kot filmski producent v obdobju do leta 1941 in pod pokroviteljstvom Svetovne zdravstvene organizacije posnela nad sedemdeset dokumentarnih, animiranih in igranih filmov, namenjenih zdravstveni in gospodarski izobrazbi ljudstva.³

Te filme so prikazovali po vsej Jugoslaviji pa tudi v tujini, nekatere tudi v rednih kinematografih. Zanimivo je, da so filme za prikazovanje v Sloveniji v Školi narodnog zdravlja prevedli v slovenščino (podatki o tem se nahajajo v arhivu Škole, npr. za prikazovanje filma »Dva brata« v Ljubljani leta 1931).

Prvi dokumentarni film, posnet leta 1927 v Školi narodnog zdravlja, je prikazoval delovanje zdravilišča Topolščica. Ohranjen je načrt scenarija, ki se nahaja v arhivu Škole.⁴ Režiser (urednik) filma je bil Milan Marjanović, snemalec Stanislav Noworyta. Ohranjeni podatki govore, da je film prikazoval delovni dan v zdravilišču s pregledi pacientov, pogoje bivanja, možnosti rekreacije, objekte in okolico.

Po sprejetju zakona, ki je predpisal obvezno prikazovanje določenega procenta filmov domače produkcije v kinematografih, je Škola občasno snemala tudi filmske žurnale z naslovom Filmski tednik (Filmski tjednik). Eden od njih je bila reportaža iz Slovenije, ki je prikazovala potovanje po železnici od Zagreba do Ljubljane, Ljubljano z Emono, Bled in Bohinj.⁵

Bled je bil kraj snemanja tudi leta 1934 ob velikem sokolskem zborovanju. Takrat je Škola za potrebe sokolske zveze kraljevine Jugoslavije posnela dokumentarni film o zborovanju Sokola z naslovom »Oj letni sivi sokole«. Režiser filma je bil Kamilo Brössler, snemalca Aleksandar Gerasimov in Anatolij Bazarov. Film je posnet s tonsko kamero, ki jo je konstruiral Gerasimov sam, tako ima slika zvočno podlago (glasba). Film prikazuje sokole, njihove aktivnosti, Bled z okolico, Vintgar in kralja Aleksandra ob obhodu sokolskega tabora. Snemanje filma so nadzorovali člani uprave sokolske zveze (navedeni so tudi kot avtorji filma), tako da je vloga strokovnjakov Škole narodnog zdravlja zmanjšana na tehnično izvedbo idej članov uprave. Tako je izredno dolg filmski zapis dobil podobo propagandnega letaka brez najmanjšega filmskega občutka, ki je sicer prisoten pri ostalih dokumentarnih filmih Brösslerja in snemalcev Škole narodnog zdravlja.

Ob koncu svojega dela na filmu in filmskega delovanja Škole narodnog zdravlja je Aleksander Gerasimov leta 1947 v Idriji posnel film o pridobivanju živega srebra (Rudnik i tvornica žive u Idriji).

Reklamni filmi

V letih, ko je slovenska filmska javnost spremljala filmski vzpon svoje rojakinje Ite Rine v nemških filmih in so se na Hrvaškem razpisali o poizkusih zagrebške lepote Štefice Vidačić doseči podobno kariero, se je domača filmska dejavnost preizkušala v prvih filmskih reklamah in občasno posnela kakšno reportažo.

Leta 1928, ko je bil glavni filmski dogodek v Ljubljani nastop Ite Rine s Harryem Liedtkejem v filmu »Izgubio sam srce na Savi«,⁶ je novi zagrebški producent Stella film posnel reklamni film dolžine 75 m o proizvodnji mila v mariborski tovarni Zlatorog z naslovom Milo Zlatorog (Zlatorog sapun). Leta 1929 je dobil dovoljenje cenzurne komisije za predvajanje med mnogimi filmskimi reportažami o lepotnih tekmovanjih film Lepotno tekmovanje v Kranju (Lepotno snimanje za miss Kranj).⁷ Množično prirejanje lepotnih tekmovanj je bil odgovor na filmske uspehe Ite Rine in na osvojitve naslova evropske lepoticice Štefice Vidačič.

Od pomembnejših snemanj tega leta naj omenim še eno prvih snemanj Metro-Goldwyn-Mayerja v Ljubljani za Metro-žurnal: Odkritje spomenika Napoleonu v Ljubljani (Otkrivanje spomenika Napoleonu u Ljubljani). Po podatkih iz časopisja so ob tej priložnosti poleg same svečanosti posneli tudi Otona Župančiča.⁸

Svetlotonova snemanja v Sloveniji

V začetku tridesetih let je bilo v Zagrebu ustanovljeno podjetje Svetloton, ki je bilo nekaj naslednjih let po številu posnetih dokumentarnih filmov in filmskih reportaž najdinamičnejši hrvaški filmski producent.⁹ Ustanovitelj in lastnik Svetlotona je bil češki državljani, filmski snemalec Josip Klement, ki je dobil dovoljenje za snemanja leta 1931. Slovenski operni pevec, baritonist Mirko Jelačin je bil direktor in dramaturg podjetja.

Svetloton je bila prva zagrebška družba, ki je imela pravo tonsko filmsko aparaturo za snemanje filmov (Tobis Klangfilm). To je bila filmska kamera, montirana na avtomobilu in predvidena za gibljiva terenska snemanja. Ta eulina profesionalna in najmodernejša snemalna oprema je bila velika Svetlotonova prednost in je v naslednjih letih omogočila snemanje številnih zvočnih dokumentarnih filmov. Nekateri od njih so bili (zahvaljujoč Jelačinu) posneti v Sloveniji. Eden od teh, z naslovom Sokolski nastop v Tivoliju (Sokolski nastup u Tivoliju), je bila reportaža s sokolskega tekmovanja v Ljubljani leta 1933. Prava filmska aktivnost Svetlotona v Sloveniji se je pričela s snemanjem zvočnega dokumentarnega filma Bela Ljubljana leta 1932. Snemanje filma so spremljale velike predpriprave in interes časnikov. Toda rezultat ni bil enak pričakovanjem in reklamni, kritike filma so bile negativne. Snemanje v Sloveniji je podjetje nadaljevalo s finančno bolj zanesljivimi projekti. Tako so istega leta posneli dva reklamna filma: Westnova tovarna v Celju (Westnova tvornica u Celju) in Železarna Jesenice (Železarna u Jesenicama).

Ta snemanja so bila le del filmske aktivnosti v Sloveniji. Po uspehu prvega slovenskega filma V kraljestvu Zlatoroga, ki si ga je ogledalo leta 1931 samo v Ljubljani 14.000 gledalcev,¹⁰ sta Ferdo Delak in Metod Badjura leta 1932 posnela alpski nemi film Triglavske strmine.¹¹ Istega leta je Bosna film reklamirala prikazovanje reportaže Zimski Bled (Bled zimi), Veličan Bešter je posnel Kongres slovenskih narodnih noš (Kongres slovenske narodne nošnje) in Jugofilm je ponudil film Trbovlje, dolžine 1.502 m. Zadnja dva filma pomembne dokumentarne vrednosti sta po poročilih časopisov zgorela v požaru, ki je jeseni tega leta zajel kino Mladinski dom na Kodeljevem.¹²

Svetloton je omejil snemanja v Sloveniji verjetno tudi zaradi številnih slovenskih filmskih aktivnosti v letih 1931 in 1932. Leta 1932 je Svetlotonu minilo v snemanju celovečernega zvočnega igranega filma v Primorju »Melodije 1.000 otoka«. Film je režiral in financiral snemanje Celjan Maks Osvatič.¹³ Film je bil srednje uspešen. Z dvema filmoma se je Svetloton v Sloveniji pojavil spet leta 1934. Prvi film je bila reportaža z naslovom Folklor na ljubljanskem festivalu (Folklor na ljubljanskem festivalu) in ga je verjetno režiral Ferdo Delak. Drugi film, Maribor v besedi in sliki (Maribor u riječi i slici), je bila ambicioznejša in obsežnejša filmska reportaža, podobna filmu Bela Ljubljana. Že sama dolžina filma Maribor v besedi in sliki - 1250 m - kaže na namero avtorjev, da pripravijo velik dokumentarni film. Scenarij in režijo so zaupali banovinskemu arhivarju Franju Bašu, snemalec je bil Josip Klement, laboratorijsko so ga obdelali v zagrebškem tonskem laboratoriju Viktorja Rybaka, ki so ga poleg domačih uporabljali tudi snemalci MGM.¹⁴

Med obsežnejšimi filmskimi projekti je Svetloton leta 1935 posnel svoj zadnji obsežnejši zvočni film o turističnem in klimatsko-zdraviliškem kraju Ormožu z naslovom Ormož-jugoslovanski Gillspach (Ormož jugoslavenski Gillspach). Pri scenariju in režiji je sodeloval režiser Slovenskega narodnega gledališča Debevc.¹⁵ Film, dolžine 534 m, je predstavil zgodovino zdravilišča, naravne lepote in pregled gospodarske dejavnosti celotne ormoške okolice.

S tem filmom je Svetloton zaključil pomembno obdobje snemanja filmov v Sloveniji. Dvakrat, leta 1935 in 1936, je posnel še Ljubljanski velesejem, večjih projektov (kot so bili Bela Ljubljana, Maribor v sliki in besedi in Ormož) pa se ni več loteval. Lastnik Svetlotona je v tem času začel tesneje sodelovati z nemškim Ufom, tako se je podjetje sčasoma preoblikovalo od producenta v predstavništvo nemškega filma.

Filmski žurnali, posneti v Sloveniji

Novo Svjetlotonovo področje dela je bilo od leta 1935 snemanje prispevkov za Ufine žuroale. Vsak teden je moral Josip Klement posneti prispevek za tedenske filmske novice. Sodelovanje je bilo kratkotrajno, verjetno zaradi pomanjkanja sredstev in žurnalističnih izkušenj v kontinuiranem filmskem poročanju. V obdobju sodelovanja je Klement posnel na Ptuju filmski zapis z naslovom Razstava konj na Ptuju (Izložba konja u Ptuju) in politični prispevek Sestanek Male atante na Bledu (Sastanak Male atante na Bledu); oba prispevka sta iz leta 1935.¹⁶

V tem času je bilo v Zagrebu ustanovljeno novo filmsko podjetje Zora film, ki je postalo najpomembnejši hrvaški producent v letih pred drugo vojno. V podjetje so vstopili izkušeni hrvaški filmski snemalci Oktavijan Miletić in Marko Graf (iz Stella filma), občasno je sodeloval Aleksandar Gerasimov iz Škole narodnog zdravlja. Poleg dokumentarne in igrane produkcije je Zora film pripravljala profesionalno urejevan in redno izhajajoč filmski žurnal Zora magazin. Poleg tujih žurnalov (MGM, Fox movieton, Paramount, Ufa) je bil sprejet v redni program jugoslovanskih kinematografov. Snemalci Zora magazina so pripravljali prispevke za posamezne številke žurnala tudi izven Hrvaške. V Sloveniji so posneli dva dogodka, leta 1935 reportažo Evharistični kongres v Ljubljani (Euharistički kongres u Ljubljani) in leta 1937 Pogreb nadškofa Jegliča (Pogreb nadbiskupa Jegliča). Glede na to, da vsebina vseh števil Zora magazina ni znana in da so ga pripravljali več let, lahko predvidevamo, da je bilo posnetih tudi več prispevkov iz Slovenije.

Pregled dokumentarnih filmov hrvaških producentov, posnetih v Sloveniji v času od 1919 do 1941 (z viri)

Hrvaško kinematografijo iz časa zgodnjega obdobja nacionalne filmske zgodovine spremlja usoda večine malih kinematografij: filmska produkcija je skoraj v celoti izgubljena. Tisto, kar je obranjeno iz obdobja do leta 1945, je bilo po vojni prenešeno v Beograd in do sedaj še ni temeljito raziskano. Hkrati pa se hrvaška filmska historiografija ni dovolj ukvarjala z odkrivanjem nastajanja in s sistematizacijo filmske produkcije v prvih desetletjih našega stoletja. Zaradi tega tudi ni popolne retrospektivne filmografije, ki bi zajela vse posnete filme tega obdobja. Tako je vsak poizkus sistematizacije filmskih snemanj povezan z odkrivanjem (kdaj tudi že poznanih) sodobnih virov, ki pa so tudi pogosto nepopolni. Iz teh razlogov tudi ta pregled filmskih snemanj hrvaških producentov v Sloveniji do leta 1941 ni

ne popoln ne končen. Pregled nudi seznam filmov z viri podatkov o njih iz hrvaške filmske periodike med obema vojnoma in v deloma ohranjenih cenzurnih seznamih filmske cenzurne komisije, ki jih hrani Arhiv Hrvatske. Podana informacija o filmih temelji na obsegu podatkov v virih. Pri večini filmov je naveden tudi vir.

1918

General Maister
prod. Jugoslavija
(Kinoteka Hrvatske, insert)

1919

Doček članova HNK u Celju
prod. Croatia
(Kinematografski glasnik, št. 3 z dne 1. 06. 1919)

Bled na jezeru
prod. Jugoslavija k.d.

Vintgar kraj Bleda
prod. Jugoslavije k.d.

Sprovod Ignacija Borštnika
prod. Jugoslavija k.d.

1921

Lijepa naša domovina
(Bled, Ljubljana z velesejmom)
prod. Jugoslavija k.d.
(Kinofon, št. 1 z dne 15. 12. 1921)

1927

Lječilište Topolšica
prod. Škola narodnog zdravlja
(Zdravstvene novine, št. 9-10/1961)

Slovenija, filmski žurnal
(Bobinj, Bled, Emona, Ljubljana)
Škola narodnog zdravlja
(AH, HZ, Š. 1/201, 25. 1. 27)

1928

Zlatorog sapun 75 m
prod. Stella film
(Filmske novosti, št. 2/28)

1931

Sokolski nastup u Tivoliju
prod. Svjetloton

Prva velika skijaška utakmica na Pohorju
(KH, cenzurna lista, 1931)

1932

Bela Ljubljana, zvočni film
prod. Svjetloton
r. Jelačin
(Jugoslavenski film kurir, 20. 10. 32)

Westnova tvornica u Celju
prod. Svjetloton
(Jugoslavenski film kurir, št. 47 (65) z dne 17. 12. 32)

Željezara u Jesenicama
prod. Svjetloton
(Jugoslavenski film kurir, št. 47 (65) z dne 17. 12. 32)

Bled zimi
Prod. Bosna film
(Poročilo Metropol d.d. za leto 1931/1932 AH, SFD, davčni oddelek, š. 70)
(Podatki govorijo o prikazovanju in distribuciji)

Trbovlje, 1.502 m
prod. Jugofilm
(Film - Fox movietone 45 (63) z dne 10. 11. 32)

1934

Folklor na ljubljanskem festivalu
prod. Svjetloton
Ferdo Delak

Oj letni sivi sokole, zvočni
(taborjenje sokolov na Bledu, izvir Savinje)
prod. Škola narodnog zdravlja
r. Kamilo Brössler
k. Aleksandar Gerasimov, Anatolij Bazarov
(Kinoteka Hrvatske)

Maribor u riječi i slici, 1.250 m
Svjetloton
sc. in r. Franjo Baš
k. Josip Klement
(Jugoslavenski film; II, št. 1/21. 01. 35)

1935

Naš Triglav
amaterski film
V Cizelj
(Prikazan na Vseslovanskem natečaju za najboljši amaterski film v Zagrebu)

Ormož, jugoslavenski Gillspach
(Tonfilmsko snemanje Ormoža)
prod. Svjetloton
sc. in r. Debevc
(Filmske novosti, št. 13 z dne 05. 08. 35)

Euharistički kongres u Ljubljani
prod. Zora film
(Filmske novosti, št. 13 z dne 05. 08. 35)

Izložba konja u Ptuju
prod. Merkur (za UFO)
k. Josip Klement
(Filmske novosti, št. 16 z dne 18. 09. 35)

Sastanak Male antante na Bledu
prod. Merkur (za UFO)
k. Josip Klement
(Filmske novosti, št. 16 z dne 18. 09. 35)

Ljubljanaer Trachtenfest
prod. Svjetloton
k. Josip Klement
(Jugoslavenski film, št. 1 z dne 21. 01. 1935)

1937

Zora magazin
(Pogreb nadškofa Jegliča)
prod. Zora film
(Filmske novosti, št. 10 z dne 1. 08. 37)

Od naštetih filmov sta ob že omenjenem insertu iz filma o prisegi pred generalom Maistrom ohranjena v Kinoteki Hrvatske filma »Oj letni sivi sokole« Škole narodnog zdravlja in Svjetlotonov film Ormož-jugoslavenski Gillspach.

Literatura

1. Hrvatsko narodno kazalište 1894-1969 (enciklopedijska izdaja, urednik Pavao Cindrić; Naprijed, Hrvatsko narodno kazalište, Zagreb 1969.
2.: Izvori za povijest hrvatskog filma, dokumentacija Kinoteke Hrvatske.
3. Dejan Kosanović, Počeci kinematografije na tlu Jugoslavije 1896-1918, Institut za film, Univerzitet umetnosti, Beograd 1985.
4. Vjekoslav Majcen, Filmski fond Škole narodnog zdravlja u Kinoteci Hrvatske, Arhivski vjesnik, št. 30, Zagreb 1987.
5. Vjekoslav Majcen, Filmski Žurnali u Hrvatskoj, Kinoteka, št. 4, 5 in 6, Zagreb 1989.
6. Vjekoslav Majcen, Pregled članaka objavljenih u filmskoj periodici 1913-1941 leta (rokopis), Kinoteka Hrvatske.
7. Ivo Škrabalo, Između publike i države, povijest hrvatske kinematografije 1896-1980, Znanje, Zagreb 1984.

Opombe

- 1 »Brišem i sudim« /s. Ignacij Borštnik, r. Arnošt Grund, snemalci Josip Halla in Ljudevit Šašek. - Zagreb: Jugoslavija k.d., 1919. (tri dejanja) /s. Milada Tana, Cara Negri, Ignacij Borštnik, Ivo Badalić, Tošo Lesić, Josip Pavić, Tonka Savić, Arnošt Grund, Alfred Grünhut, Konrad Schmidt, Andrija Gerašić.
Film ni ohranjen. Ohranjena je fotodokumentacija, v kateri se nahaja tudi fotografija celotne filmske ekipe, posnete v okolici Bleda.
- 2 Časopis Kinofon, Zagreb, št. 1 z dne 15. 12. 1921.
- 3 Aleksandar Gerasimov, Foto-filmski laboratorij Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, Zdravstvene novine, Zagreb, št. 9-10/1961.
- 4 Arhiv Hrvatske, Higijenski zavod sa školom narodnog zdravlja, Odjelenje za socijalnu medicinu, št. 380/1927.
- 5 Arhiv Hrvatske, Higijenski zavod, k. 1, št. 201 z dne 25. 1. 1927.

- 6 Zagrebške Novosti so o tem poročale zaporedoma 2. in 3. januarja 1928.
- 7 Podatek je iz seznama zagrebške cenzurne komisije z dne 25. 10. 1929 (dokumentacija Kinoteke Hrvatske), ki ne vsebuje drugih podatkov o producentu in avtorju. V cenzurnem dovoljenju je film dolžine 125 m deklariran kot »M.G.M. film« in je brez drugih avtorskih podatkov (Zagrebška podružnica MGM je bila distributer filma). Glede na to, da so v tem času posamezni kinematografi in filmska podjetja samostojno snemala filmske reportaže in to z domačimi snemalci, je možno, da gre za film Metoda Badjure.
- 8 Po podatkih iz časopisa Metro megaton, št. 8, Zagreb 1929.
- 9 Ime te filmske družbe se vse od ustanovitve uporablja v treh variantah: Svetloton, Svjetloton in Sjetloton. Ne da bi navajal razloge te jezikovne zmede, v tekstu uporabljam ime Svjetloton, kar je pravopisno in jezikovno pravilno.
- 10 Jugoslavenski film kurir, Zagreb, št. 3 z dne 25. 9. 1931.
- 11 V časopisu je bil evidentiran še en film o Triglavu, in sicer amaterski film Mariborčana Vladimirja Cizija z naslovom Naš Triglav, ki je bil prikazan na Vseslovenskem natečaju za najboljši amaterski film leta 1936 v Zagrebu. Drugih podatkov o filmu, razen da so ga predvajali v Jeronimski dvorani v Zagrebu ni. Avtor V. Cizelj je bil naslednja leta urednik posebne filmske priloge (priloga za kinomaterije) zagrebškega strokovnega časopisa Foto revija, ki je izhajala med leti 1932-1940.
- 12 Časopis Film-Fox movietone, Zagreb, št. 45 (63) z dne 10. 11. 1932.
- 13 Melodije 1.000 otoka /s. in r. Maks Osvatič, kamera Rauch (München), glasba Mirko Deči, orkestracija Zvonimir Bradić, spremljajoči tekst Petar Preradović. - V glavnih vlogah Maks Osvatič in Mira Zdravković.- Svjetloton: Zagreb, Emelka: München, 1932; Film so leta 1933 predvajali v Zagrebu in Celju (Novosti, 5. 2. 1933), distributer Avala film pa je dobil tudi dovoljenje beograjskega ministrstva za prosveto za predvajanje »u svim školama naše Kraljevine« (AH, Banska uprava Savske banovine, Prosvjetno odjeljenje, št. 16458/1933). Za razliko od mnenja ministra prosvete kritike filma niso bile pozitivne. Da jih je Maks Osvatič težko sprejel, priča tudi tožba, ki jo je vložil zoper časopis Slovenski narod zaradi objavljene kritike (Jugoslavenski film kurir, št. 21 (88), Zagreb, 17. 6. 1933).
- 14 Podatek je iz časopisa Jugoslavenski film, Zagreb, I. II, št. 1 z dne 21. 1. 1935. Aprila 1935 je Ministrstvo za prosveto izdalo priporočilo »da učenici sviju škola mogu posetiti kulturno poučne zvučne filmove«. Med priporočenimi filmi sta tudi filma Maribor in Rogaška Slatina. Iz dopisa ni razvidno, ali je to film »Maribor u riječi i slici« ali kakšen drug.
- 15 Filmske novosti, Zagreb, št. 13 z dne 5. 8. 1935.
- 16 Pogodba z Ufoom je bila sklenjena s posredovanjem družbe Merkur film (ki v časopisnih informacijah nastopa tudi kot producent) a je bil snemalec filmskih prispevkov Josip Klement s svojim podjetjem.

ZUSAMMENFASSUNG

Aufnahmen der kroatischen Filmunternehmer in Slowenien bis zum Jahre 1941

Vjekoslav Majcen

Die ersten Aufnahmen der kroatischen Unternehmer in Slowenien gehen mit dem Eintritt Sloweniens und Kroatiens in den gemeinsamen jugoslawischen Staat zusammen. Es geht um die Filmbeiträge, die in das Filmjournal des Produzenten »Jugoslavija film« eingereicht wurden. Aus diesem Zeitabschnitt stammt die teils erhaltene Filmaufnahme der Eidesablegung der Offiziere der jugoslawischen Armee vor General Maister von Bedeutung. Größere Filmproduzenten, die in Slowenien zwischen den beiden Weltkriegen gefilmt haben, sind: sozialmedizinische Anstalt »Škola narodnog zdravja« mit den Ausbildungsfilmern, »Stella film« mit den Werbefilmern, in der dreißiger Jahren »Svjetloton« mit den dokumentarischen Tonfilmen und in den Jahren vor dem zweiten Weltkrieg »Zora film« mit den Filmbeiträgen für das Filmjournal »Zora magazin«. Aufgrund der Angaben in der kroatischen Periodik zwischen den beiden Weltkriegen und an den Zensurlisten der Filmzensurkommission im Archiv Kroatiens wurde die Liste der in Slowenien von 1919-1941 aufgenommenen Dokumentarfilme der kroatischen Produzenten vorbereitet. Von den auf der Liste angegebenen 26 Filmen sind nur drei erhalten worden: das Insert des Films über die Eidesablegung vor General Maister von »Jugoslavija film«, »Oj leti sivi sokole« von »Škola narodnog zdravja« und der Film von »Svjetloton« »Ormož, jugoslovanski Gillspach«.